

Σύντομη παρουσίαση και σύγκριση των παιδαγωγικών μεθόδων Montessori και Reggio Emilia

Νίνα Λήδα Καλύβα

Εισαγωγή

Η υψηλής ποιότητας φροντίδα και εκπαίδευση των παιδιών της προσχολικής ηλικίας (ECCE: Early Childhood Care and Education) έχει μια αναμφισβήτητα θετική επίδραση στα παιδιά αυτά, σε όρους ανάπτυξης και σχολικής ετοιμότητας, παρέχοντας πολύτιμες εκπαιδευτικές και κοινωνικές εμπειρίες. Μια υψηλής ποιότητας φροντίδα των παιδιών της προσχολικής ηλικίας χαρακτηρίζεται από τα εξής στοιχεία:

- Παιδαγωγοί με μεγάλη αγάπη για τα παιδιά και τη δουλειά τους,
- Μικρή αναλογία αριθμού παιδιών - παιδαγωγών.
- Ένα σύστημα, μέθοδο και πρόγραμμα που να καλύπτει όλες τις πτυχές της ανάπτυξης του παιδιού:
 - Σωματική και Κινητική,
 - Αισθητική και Συναισθηματική,
 - Νοητική και Γλωσσική
 - Μαθησιακή και Γνωστική.
 - Κοινωνική και Επικοινωνιακή

Συνεχώς αυξάνεται ο αριθμός των μητέρων που είναι ενταγμένες στο εργασιακό δυναμικό και τα περισσότερα παιδιά ηλικίας 3 ετών και άνω παρακολουθούν σήμερα ένα πρόγραμμα φροντίδας τους, σε καθημερινή βάση. Έτσι έχει γίνει κρίσιμη η ανάγκη, τα μικρά παιδιά από όλα τα κοινωνικά στρώματα να έχουν πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας φροντίδα και προσχολική εκπαίδευση.

Δύο από τα πιο διάσημα και επιτυχημένα συστήματα φροντίδας και προσχολικής εκπαίδευσης είναι το σύστημα Montessori και το σύστημα Reggio Emilia. Παρά την φήμη και των δύο αυτών συστημάτων, ο πολύς κόσμος με παιδιά από 18 μηνών έως 6 ετών κι ενώ τα γνωρίζει εξ ακοής, εντούτοις δεν γνωρίζει τι το καθένα από αυτά ακριβώς κάνει. Το ίδιο ισχύει ενδεχομένως και για κάποιους παιδαγωγούς. Επομένως είναι απαραίτητο τόσο σε παιδαγωγούς όσο και σε γονείς να έχουν μια σαφέστερη εικόνα για το τι προσφέρει το καθένα τους. Να γνωρίσουν που μοιάζουν και που διαφέρουν μεταξύ τους, ώστε οι μεν γονείς να μπορούν να επιλέξουν συνειδητά που θα εντάξουν το παιδί τους οι δε παιδαγωγοί να μπορούν να ανταποκριθούν με επιτυχία στις ιδιαίτερες απαιτήσεις του κάθε συστήματος.

Το σύστημα εκπαίδευσης Montessori

Η μέθοδος εκπαίδευσης Montessori, η οποία αναπτύχθηκε από την Δρα Μαρία Montessori, ιταλίδα ιατρό και παιδαγωγό, είναι μια παιδοκεντρική εκπαιδευτική προσέγγιση που βασίζεται σε επιστημονικές παρατηρήσεις των παιδιών από τη γέννηση έως την ενηλικίωσή τους. Η μέθοδος Montessori έχει δοκιμασθεί και ελεγχθεί μέσα στον χρόνο, διότι έχει πάνω από 100 χρόνια επιτυχίας σε διαφορετικούς πολιτισμούς σε όλο τον κόσμο. Είναι μια οπτική του παιδιού ως κάποιος που είναι φυσικά πρόθυμος για την απόκτηση γνώσης και για την ικανότητα έναρξης της μάθησης σε ένα υποστηρικτικό και με περίσκεψη προπαρασκευασμένο περιβάλλον μάθησης. Πρόκειται για μια προσέγγιση που εκτιμά το ανθρώπινο πνεύμα και την συνολική ανάπτυξη των παιδιών όπως σωματική, κοινωνική, συναισθηματική, γνωστική.

Απαραίτητο χαρακτηριστικό σε ένα πρόγραμμα που θεωρείται αυθεντικό Montessori (έναντι κάποιου άλλου που έχει μόνο επιρροές Montessori) είναι οι πολυ-ηλικιακές ομάδες — τάξεις μαθητών, οι οποίες προωθούν την μάθηση μεταξύ τους, χωρίς διακοπή του χρόνου εργασίας και με γνώμονα την επιλογή της εργασιακής δραστηριότητας του κάθε μαθητή από τον ίδιο. Επιπλέον, ένα πλήρες συμπλήρωμα είναι το ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό Montessori, σκόπιμα σχεδιασμένο, σχολαστικά διατεταγμένο και διαθέσιμο για χρήση σε ένα απαραίτητα καλαίσθητο περιβάλλον. Περιλαμβάνει οπωσδήποτε κάρτες με γράμματα και αριθμούς, τουβλάκια κατασκευών, κάρτες με εικόνες θεματικών ενοτήτων (ζώα, φρούτα, σκεύη, εργαλεία κτλ, κτλ.), στερεά σχήματα κ.ά.

Ο δάσκαλος, το παιδί, και το περιβάλλον συνιστούν ένα μαθησιακό τρίγωνο. Η τάξη προετοιμάζεται από το δάσκαλο έτσι ώστε να ενθαρρύνει την ανεξαρτησία, την μέσα σε όρια ελευθερία, και την αίσθηση της ευταξίας. Το παιδί, μέσα από την ατομική επιλογή, κάνει χρήση αυτού που του προσφέρει το συγκεκριμένο περιβάλλον για την ανάπτυξη του εαυτού του και αλληλεπιδρά με τον παιδαγωγό, όταν χρειάζεται υποστήριξη ή και καθοδήγηση. Οι πολυ-ηλικιακές ομάδες είναι ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της μεθόδου Montessori, τα μικρότερα παιδιά μαθαίνουν από τα μεγαλύτερα παιδιά, τα μεγαλύτερα παιδιά ενισχύσουν τις γνώσεις τους με τη διδασκαλία εννοιών που αυτά έχουν ήδη κατακτήσει. Αυτή η ηλικιακή ανάμιξη αντικατοπτρίζει σε μεγάλο ποσοστό τον πραγματικό κόσμο, όπου τα άτομα εργάζονται και να συναναστρέφονται με ανθρώπους όλων των ηλικιών και διαθέσεων.

Η Maria Montessori παρατήρησε ότι τα παιδιά βιώνουν ευαίσθητες περιόδους, ή ανοίγματα ευκαιριών, καθώς μεγαλώνουν. Όπως οι μαθητές τους αναπτύσσονται, οι παιδαγωγοί Montessori ταιριάζουν τα κατάλληλα μαθήματα και υλικό σε αυτές τις ευαίσθητες περιόδους ώστε η μάθηση να απορροφάται και αφομοιώνεται με πιο φυσικό τρόπο. Στην πρώιμη παιδική ηλικία, οι μαθητές Montessori μαθαίνουν μέσα από δραστηριότητες αισθητικές, κινητικές και σε συνεργασία με τα υλικά Montessori αναπτύσσοντας έτσι τις γνωστικές τους δυνάμεις, μέσω της άμεσης εμπειρίας των πέντε αισθήσεων, δηλαδή βλέποντας, ακούγοντας, γευόμενοι, αγγίζοντας και κινούμενοι.

Κατά τα δυο πρώτα χρόνια της στοιχειώδους εκπαίδευσης, το παιδί συνεχίζει να οργανώνει τη σκέψη του μέσα από την εργασία με το εκπαιδευτικό υλικό Montessori, αλλά και ένα

διεπιστημονικό πρόγραμμα σπουδών, καθώς περνά βαθμηδόν από τις συγκεκριμένες στις αφηρημένες έννοιες. Ο ίδιος ο μαθητής αρχίζει έτσι την εφαρμογή των γνώσεών του σε πράξεις και πραγματικές εμπειρίες. Αυτή η οργάνωση των πληροφοριών, γεγονότων και στοιχείων, προετοιμάζει το παιδί για τον κόσμο της εφηβείας, όταν η σκέψη και το συναίσθημα θα εξελιχθεί στην πιο αφηρημένη κατανόηση καθολικών εννοιών, όπως είναι η ισότητα, η ελευθερία και η δικαιοσύνη.

Μερικά από τα οφέλη τους εκπαίδευσης Montessori θεωρούνται τα εξής:

- Τα παιδιά μαθαίνουν και βιώνουν την προσωπική ανεξαρτησία.
- Οι αίθουσες διδασκαλίας περιλαμβάνουν μικτές ηλικιακές ομάδες γεγονός που επιτρέπει στα παιδιά να αλληλεπιδρούν μέσα σε ένα πιο διευρυμένο ηλικιακό κύκλο, βοηθούν και υποστηρίζουν το ένα το άλλο και δίνεται τους μεγαλύτερους μαθητές η ευκαιρία να παίξουν ένα καθοδηγητικό και προστατευτικό ρόλο στη σχέση τους με τους μικρότερους
- Τα παιδιά ενθαρρύνονται να διερευνήσουν αυτό που τους ενδιαφέρει, αντί να αναγκάζονται να συμμετέχουν σε επιβαλλόμενες δραστηριότητες καθ' όλη τη διάρκεια τους σχολικής ημέρας. Έτσι τα παιδιά μαθαίνουν αβίαστα, μέσα από το παιχνίδι με το δικό τους ρυθμό και είναι συχνά ενθουσιασμένα με τη μάθηση επειδή ακριβώς μπορούν να μαθαίνουν τα πράγματα για τα οποία τα ίδια ενδιαφέρονται.
- Τα παιδιά αποκτούν πραγματικές δεξιότητες, αντί η προσπάθεια να επικεντρώνεται αποκλειστικά στην μαθησιακή ανάγκη..
- Ενισχύει στα παιδιά την απόκτηση αυτοσεβασμού, αλλά και σεβασμού για τους γύρω τους και το περιβάλλον.
- Εστιάζει με ολοκληρωμένο τρόπο στο παιδί, συμπεριλαμβάνοντας τους διάφορους τρόπους μάθησης, τα ενδιαφέροντα και τους κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.

Ενώ η εκπαίδευση Montessori προσφέρει πολλά οφέλη, οι κριτικές έχουν παρουσιάσει και τα μειονεκτήματά τους :

- Οι δάσκαλοι μπορεί να έχουν αναστολές, δισταγμούς και αντιρρήσεις στο να αφήνουν τους μαθητές να καθορίζουν μόνοι τους τις δικές τους δραστηριότητες. Κάποιοι απ' τους αισθάνονται ότι γίνονται απλοί επόπτες των παιδιών, αντί για παιδαγωγοί και καθοδηγητές τους.
- Η ελευθερία των επιλογών και η απουσία τους παραδοσιακής δομής στην τάξη μπορεί να οδηγήσει τους μαθητές στο να μην ανταποκριθούν παραγωγικά στην μάθηση,
- Οι μαθητές μπορεί να έχουν δυσκολία κατά την μετάβασή τους, αργότερα, σε μια παραδοσιακή ή πιο πειθαρχημένη αίθουσα διδασκαλίας,

- Ο όρος «Montessori» δεν είναι κατοχυρωμένος και μπορεί να χρησιμοποιηθεί από οποιονδήποτε. Δεν μπορεί να εξασφαλιστεί ότι το σχολείο είναι πραγματικά διαπιστευμένο στο σύστημα Montessori ή απλά συνιστά ένα σχολείο που δανείζεται κάποια, λιγότερα ή περισσότερα στοιχεία Montessori.

Το σύστημα εκπαίδευσης Reggio Emilia

Σε γενικές γραμμές, η εκπαίδευση Reggio Emilia είναι μια προσέγγιση για την εκμάθηση στην πρώιμη παιδική ηλικία. Το όνομα προέρχεται από την πόλη της Ιταλίας όπου γεννήθηκε αυτό το εκπαιδευτικό σύστημα. Ιδρυτής του υπήρξε ο ψυχολόγος, δάσκαλος και παιδαγωγός Loris Malaguzzi. Ο Malaguzzi πίστευε ότι τα παιδιά είχαν ανάγκη από ένα πιο ολιστικό είδος εκπαίδευσης. Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο ξεκίνησε το σύστημα Reggio Emilia βασισμένο στην αρχή ότι τα παιδιά είναι προικισμένοι με «εκατό γλώσσες», ένα σχήμα λόγου για μια φιλοσοφία που σημαίνει ότι κάθε παιδί είναι μοναδικό και εκφράζει τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά του με ένα μεγάλο αριθμό διαφορετικών τρόπων. Αναλυτικότερα η φιλοσοφία της εκπαίδευσης Reggio Emilia βασίζεται στην ακόλουθη σειρά αρχών:

1. Τα παιδιά πρέπει να έχουν κάποιον έλεγχο πέρα από τη κατεύθυνση της μάθησής τους,
2. Τα παιδιά πρέπει να είναι σε θέση να μάθουν μέσα από την αφή, την γεύση, την ακρόαση, την όραση και την κίνησή τους,
3. Τα παιδιά αναπτύσσουν σχέσεις με τους συνομήλικούς τους όσο και με υλικά στοιχεία του περιβάλλοντος, το οποίο τα παιδιά πρέπει να έχουν την δυνατότητα να εξερευνούν
4. Τα παιδιά πρέπει να έχουν απεριόριστους τρόπους και ευκαιρίες να εκφράζονται.

Η εκπαίδευση Reggio Emilia πιστεύει στο συνεργασιακό - μαθησιακό περιβάλλον, όπου οι εκπαιδευτικοί μαθαίνουν τα παιδιά να εργάζονται μαζί τους και μεταξύ τους με μια παράλληλη σχέση αντί με μια ιεραρχική. Αυτή η συνεργασία αποσκοπεί στο να συμπεριλάβει στην παιδαγωγική διαδικασία τους γονείς και την κοινότητα του κάθε παιδιού. Περιστρέφεται επίσης γύρω από τις αισθήσεις των παιδιών, στηριζόμενη στην όραση, ήχο, αφή και ακόμη γεύση και οσμή για να βοηθήσει στην βιωματική μάθηση. Ως αποτέλεσμα, οι Reggio Emilia τάξεις τείνουν να φαίνονται διαφορετικές από το μέσο όρο των αιθουσών προσχολικής ηλικίας,

διαθέτοντας μεγάλους κοινόχρηστους χώρους, φυσικά στοιχεία, σύνδεση με το φυσικό περιβάλλον και άπλετο φως.

Η προσέγγιση Reggio λειτουργεί βασισμένη στις ακόλουθες βασικές παραδοχές:

- Η συμμετοχή των παιδιών, δασκάλων και γονέων θεωρούνται εξίσου σημαντικές σε αυτή την προσέγγιση. Οι γονείς είναι ένα ζωτικό μέρος αυτής της μεθοδολογίας. Οι γονείς εμπλέκονται στον καθορισμό του σχεδίου μάθησης για το παιδί και θεωρούνται και οι πρώτοι του δάσκαλοι.
- Το παιδί θεωρείται ως ενεργό στοιχείο στη διαδικασία της μάθησης. Όπως και η μέθοδος Montessori, η Reggio είναι παιδοκεντρική, όπου το παιδί μαθαίνει μέσα από τις διάφορες δραστηριότητες και ενθαρρύνεται στο να προβληματίζεται και να κοινωνικοποιείται, γεγονότα που ευνοούν την ανέλιξή του σε νέο επίπεδο κατανόησης και ανάπτυξης.
- Το σχολικό περιβάλλον θεωρείται ως ο τρίτος μεσολαβητής σε αυτή τη μέθοδο. Οι αίθουσες περιλαμβάνουν ένα στούντιο που αποτελείται από υλικά που διευκολύνουν τη μάθηση.
- Η τεκμηρίωση του έργου του παιδιού, το οποίο αναπτύσσεται και εξελίσσεται, θεωρείται ως ένα σημαντικό εργαλείο στη διαδικασία της μάθησης για το παιδί, δάσκαλο και γονείς. Η μάθηση, δηλαδή, γίνεται ορατή από την τεκμηρίωση της διαδικασίας απόκτησής της.

Το σύστημα Reggio Emilia ενέπνευσε και γοήτευσε τον κόσμο της προσχολικής εκπαίδευσης, εισάγοντας μια συνεργασιακή προσέγγιση στη μάθηση και αντιμετώπισε το παιδί ως ένα κοινωνικό ον. Οι παιδαγωγοί, εν προκειμένω καλούνται να λειτουργήσουν ως οι έμπειροι

«συμμαθητές» σε μια σχέση παραλληλίας αντί της παραδοσιακής σχέσης ιεραρχίας. Έτσι τους ζητείται να προωθήσουν τις ουσιαστικές σχέσεις των παιδιών μεταξύ τους, με ολόκληρη την κοινότητα, με το περιβάλλον τους και με τη διαδικασία της μάθησης.

Μια σημαντική αρχή της Reggio εκπαίδευσης είναι «οι εκατό γλώσσες των παιδιών», που σημαίνει τους πολυάριθμους τρόπους έκφρασης των ιδιαίτερων δυνατοτήτων των παιδιών. Ο Malaguzzi αναγνωρίζει στα παιδιά εκατό τρόπους σκέψης και μάθησης, μέσα από το έργο τους, μέσα από της δημιουργικότητά τους, την απόκτηση γνώσης, της έκφρασης, της κίνησης και της τέχνης, της φαντασίας και της πραγματικότητας. Σε αρκετές εμπειρικές μελέτες στις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι ερευνητές της παιδαγωγικής συμφώνησαν ότι η φιλοσοφία του Reggio Emilia βασίστηκε κυρίως στις ανθρώπινες σχέσεις. Εξήγησαν ότι η εκπαίδευση αυτή, στα νηπιαγωγεία, αποτελεί μέρος ενός δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο προσπαθεί να εξυπηρετήσει την ευημερία των παιδιών και τις κοινωνικές ανάγκες των οικογενειών τους, ενώ συγχρόνως υποστηρίζουν το θεμελιώδες δικαίωμα των παιδιών να μεγαλώνουν και να μαθαίνουν σε ένα ευνοϊκό περιβάλλον. Ένα περιβάλλον, το οποίο βασίζεται στις ανθρώπινες σχέσεις και το οποίο περιλαμβάνει και προωθεί την μαθητική συνεργασία, την φροντίδα προς αλλήλους και την απαίτηση υπευθυνότητας και επαγγελματισμού από τους παιδαγωγούς.

Οι παιδαγωγοί του Reggio Emilia δεν ακολουθούν ένα προκαθορισμένο πρόγραμμα διδασκαλίας και απασχόλησης των παιδιών, αλλά στηρίζουν την εξερεύνηση και την εκμάθηση μέσα από οποιαδήποτε από αυτές τις «εκατοντάδες γλώσσες» των παιδιών. Η τάξη είναι απαραίτητο να γίνει μια επέκταση του υπόλοιπου κόσμου του παιδιού, και ως εκ τούτου έχει

σχεδιαστεί με την ομορφιά και την πολυπλοκότητα που αντανακλά την κουλτούρα στην οποία τα παιδιά μεγαλώνουν.

Η διεθνής αναγνώριση των παιδικών σταθμών και νηπιαγωγείων Reggio αυξάνεται συνεχώς μετά το 1991, αφοτό μια ομάδα εμπειρογνομένων που ορίστηκε από το περιοδικό *NEWSWEEK*, ανακήρυξε τα νηπιαγωγεία του Reggio Emilia ως ένα από τα «δέκα κορυφαίας ποιότητας σχολεία του κόσμου». Ένα χρόνο αργότερα, μια σειρά από βραβεία απονεμήθηκαν στους παιδικούς σταθμούς και νηπιαγωγεία Reggio Emilia, συμπεριλαμβανομένου και του μεγάλου βραβείου της Δανίας Lego και το Βραβείο του Ιδρύματος Kohl του Σικάγου.

Σήμερα, ένας σημαντικός και διαρκώς αυξανόμενος αριθμός κορυφαίων εταιρειών και οργανισμών εγκρίνει, πριμοδοτεί και συνιστά την εκπαιδευτική με την προσέγγιση Reggio Emilia για τα προγράμματα της προσχολικής ηλικίας τους. Μεταξύ αυτών, η Google και η Παγκόσμια Τράπεζα .

Montessori vs. Reggio Emilia – Η μεταξύ τους σύγκριση

α/α	Montessori	Reggio Emilia
1.	Ενθαρρύνει την ατομική εργασία με ενσωματωμένους τους ελέγχους των λαθών και σφαλμάτων, αφήνοντας το παιδί ελεύθερο να εργαστεί, σ' ένα όμορφο και προετοιμασμένο περιβάλλον χωρίς να χρειαστεί να ελέγχεται συνεχώς από ένα δάσκαλο.	Ενθαρρύνει την συνεργασιακή δράση μικρών ομάδων όπου η μάθηση υποστηρίζεται από άλλους. Διακρίνεται για την κοινωνικοποιημένη αντίληψη της εκπαίδευσης, όπου οι μαθητές δραστηριοποιούνται σε ένα κοινωνικό και φυσικά καλαίσθητο περιβάλλον.

2.	<p>Οι δάσκαλοι του Montessori παρατηρούν ως επιστήμονες, καταγράφοντας προσεκτικά το έργο και την πρόοδο του παιδιού.</p> <p>Οι παρατηρήσεις θα οδηγήσουν τον δάσκαλο να καταλάβει ποια ερεθίσματα ή υλικά πρέπει να παρουσιάσει στη συνέχεια.</p> <p>Οι παρατηρήσεις των δασκάλων του Montessori παραμένουν ιδιωτικές.</p>	<p>Οι δάσκαλοι του Reggio καταγράφουν τις λέξεις και ερμηνεύουν το έργο του παιδιού, τεκμηριώνοντας τόσο την γνωσιακή όσο και την κοινωνική του πρόοδο.</p> <p>Στην τεκμηρίωση, χρησιμοποιούνται το μολύβι και το χαρτί αλλά διατίθεται και εμπλέκεται σύγχρονος τεχνολογικός εξοπλισμός ήχου και εικόνας.</p> <p>Οι παρατηρήσεις των δασκάλων του Reggio τεκμηριώνονται προσεκτικά και δημοσιοποιούνται στην κοινότητα.</p>
3.	<p>Η Maria Montessori πίστευε στο Παγκόσμιο Παιδί ή στο Παιδί του Κόσμου.</p>	<p>Ο Loris Malaguzzi πίστευε στο Παιδί της Πολιτισμικής - Περιβαλλοντικής του Κοινότητας.</p>
4.	<p>Υιοθετεί αυστηρά αναπτυξιακά στάδια.</p>	<p>Απορρίπτει τα αναπτυξιακά στάδια, την υιοθέτηση των οποίων θεωρεί περιοριστική έως και επιβλαβή για τα παιδιά</p>
5.	<p>Η προσωπικότητα του παιδιού διαμορφώνεται από τις εμπειρίες του με βάση την ελευθερία, αυτονομία και ανεξαρτησία του.</p>	<p>Η προσωπικότητα του παιδιού διαμορφώνεται από το κοινωνικό περιβάλλον του στη βάση της καλής σχέσης και της καλής επικοινωνίας.</p>
6.	<p>Επιλέγεται όμορφος και άνετος χώρος που διαμορφώνεται λειτουργικά.</p>	<p>Επιλέγεται όμορφο φυσικό περιβάλλον που διαμορφώνεται λειτουργικά.</p>
7.	<p>Χρησιμοποιούνται υλικά που θα χρησιμοποιηθούν για αντίληψη επεξεργασία συγκεκριμένων εννοιών</p>	<p>Χρησιμοποιούνται υλικά αντικείμενα, είδη τέχνης κλπ. που προέρχονται από το φυσικό περιβάλλον του παιδιού.</p>
8.	<p>Ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παιδιού.</p>	<p>Ανταποκρίνεται στις ανάγκες της οικογένειας.</p>
9.	<p>Ο δάσκαλος είναι ο σύνδεσμος μεταξύ παιδιού και περιβάλλοντος.</p>	<p>Ο δάσκαλος είναι απλά ένα καθοδηγητικό μέλος της συνεργατικής ομάδας</p>

Τόσο η Maria Montessori όσο και ο Loren Malaguzzi πίστευαν ότι:

1. Το παιδαγωγικό σύστημα οφείλει να είναι παιδοκεντρικό. Οι δραστηριότητες πρέπει να αποφασίζονται ή και να κατευθύνονται από τα ίδια τα παιδιά.
2. Το παιδαγωγικό σύστημα πρέπει να αναγνωρίζει, σέβεται και ενισχύει την προσωπικότητα του παιδιού.
3. Τα παιδιά είναι αρμόδια, πολυμήχανα, και ανεξάρτητα
4. Τα παιδιά μαθαίνουν εμπλέκοντας τις πέντε αισθήσεις τους και την κίνησή τους.

Montessori vs. Reggio Emilia – Οι απόψεις των εκπαιδευτικών τους

- Εμείς οι εκπαιδευτικοί Montessori, λέει η Grace Chen, συγγραφέας και εκδότης του Public School Review, πιστεύουμε ότι το μικρό παιδί καθοδηγείται από ένα είδος εσωτερικού δασκάλου, και ότι αυτό το σύρει φυσικά σε δραστηριότητες και εμπειρίες που θα το βοηθήσουν να ολοκληρώσει το κάθε στάδιο της ανάπτυξης του διαδοχικά. Ο ρόλος του δασκάλου είναι να προετοιμάσει και να διατηρήσει ένα « έτοιμο περιβάλλον », που είναι προσεκτικά διατεταγμένο και πλούσιο σε υλικό και ευκαιρίες και που επιτρέπουν σε κάθε παιδί να ακολουθήσει τον εσωτερικό δάσκαλό τους για μάθηση και την απόκτηση εμπειριών. Οι αίθουσες διδασκαλίας Montessori, είναι δι-ηλικιακές ή πολύ-ηλικιακές. Αντί να έχουμε κάθε χρόνο σε ένα ξεχωριστό δωμάτιο παιδιά της ίδιας ηλικίας, τα παιδιά ομαδοποιούνται ανάλογα με τα πλάνα της ανάπτυξής τους. Είναι συχνά μαζί παιδιά από 18 μηνών έως 2,5 ετών, από 2,5 ως 6 ετών, από 6 ως 9 και από 9 ως 12 ετών. Αυτό επιτρέπει στα μικρότερα παιδιά να μαθαίνουν από τα μεγαλύτερα και προσφέρει στα μεγαλύτερα παιδιά την ευκαιρία να δράσουν ως μέντορες, πρότυπα, και δάσκαλοι.
- Ο Δρ Steven Hughes μας λέει ότι με τα παιδιά, ο ρόλος του δασκάλου Montessori είναι πρώτα απ' όλα να παρατηρεί, πως τα παιδιά μαθαίνουν να καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο αυτά επιχειρούν να αλλάξουν το περιβάλλον ώστε να τα εξυπηρετήσει καλύτερα. Αυτός ή αυτή είναι επίσης εκεί για να αποτελεί μια βοήθεια στα παιδιά, προσφέροντας ιδιαίτερη καθοδήγηση των παιδιών σε νέα υλικά, αλλά και την καθοδήγηση των παιδιών στην εργασία τους, όταν χρειάζεται. Το περιβάλλον, με τη μέθοδο Montessori, είναι εξοπλισμένο με υλικά μοναδικά, πολλά από τα οποία έχουν σχεδιαστεί από την ίδια την M. Montessori. Τα υλικά οργανώνονται από το απλό στο σύνθετο, είναι ελκυστικά για το παιδί, τόσο οπτικά όσο και λειτουργικά και μεταφέρουν το παιδί από το ένα επίπεδο κατανόησης στον επόμενο. Ένα βασικό χαρακτηριστικό των υλικών είναι ότι περιέχουν ενσωματωμένο έλεγχο λάθους, ή κάποιο χαρακτηριστικό που επιτρέπει στο παιδί να δει καθαρά πότε κάνει ένα λάθος, επιτρέποντας έτσι την αυτο-διόρθωση.
- Το σύστημα Montessori, λέει η Ann Pilzner, διευθύντρια σχολείου Montessori στο Battle Creek του Michigan, δεν ασκεί πίεση, αλλά επικεντρώνεται στην καλλιέργεια της επιθυμίας του παιδιού να μάθει και ως εκ τούτου, δεν περιλαμβάνει τιμωρίες ή ανταμοιβές. Αντίθετα εμπιστεύεται την ικανότητα του παιδιού να μάθει από τις φυσικές συνέπειες των πράξεών του.

- ~ Ενώ το σύστημα Reggio Emilia μέσα από το παιχνίδι απασχολεί τα παιδιά και βασίζεται σε ένα συνεργασιακό τρόπο μάθησης μέσα σε ένα όμορφο και φωτεινό περιβάλλον, το ίδιο κάνουν και πολλά άλλα προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης, λέει η Emily Horton της GVEOE , αλλά αυτό που κάνει την Reggio Emilia να ξεχωρίζει είναι η έμφαση στο έργο των παιδιών. Όταν οι μαθητές δείχνουν ενδιαφέρον για ένα θέμα, οι δάσκαλοι δημιουργούν δραστηριότητες προς αυτή την κατεύθυνση. Κρατούν έγγραφα σε ένα χαρτοφυλάκιο για κάθε παιδί όλο το χρόνο, γεγονός που επιτρέπει να παρακολουθείται η ατομική ανάπτυξη του κάθε παιδιού.
- ~ Βασιζόμενοι στην πορεία της μελέτης των ενδιαφερόντων των παιδιών δημιουργούμε το μέγιστο των δυνατοτήτων μάθησης, μας λέει η Nancy Farber, διευθύντρια του σχολείου Reggio Cushman Scott. Τα παιδιά διαπραγματεύονται με τους παιδαγωγούς για το ποιά ενδιαφέροντα θα πρέπει να μελετηθούν. Ζητώντας από τα παιδιά να κατευθύνουν την πορεία της μάθησης, τα κάνει να αισθάνονται ότι η άποψή τους είναι σεβαστή και τους δημιουργεί την αίσθηση της αυτο-καταξίωσης και του αυτοσεβασμού.
- ~ Αυτή η αίσθηση της αξίας που αντανακλά η φιλοσοφία «εκατοντάδες γλώσσες» έχει ευεργετικές συνέπειες για το παιδί, λέει ο Marty Watson, διευθυντής του Dodge Κέντρο Φύσης . Εάν ένα παιδί δεν είναι δυνατό με τα γράμματα και τους αριθμούς, μπορεί να απολάβει ενθάρρυνσης σε άλλες μορφές έκφρασης. Εκτός από μόνο τον αριθμό και το γράμμα, τα παιδιά μπορούν να αναδείξουν τις ιδέες τους με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, όπως με χορό, χρώμα, πηλό, μολύβι, υλικά της φύσης.

Επίλογος - Ερώτημα

Σε αντίθεση με άλλους τομείς της εκπαίδευσης, ο τομέας της προσχολικής φροντίδας και εκπαίδευσης (ECCE) δίνει μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη του παιδιού ως σύνολο, συμμετέχοντας και διαπλάθοντας τις κοινωνικές, συναισθηματικές, αισθητικές, μαθησιακές και σωματικές ανάγκες του, προκειμένου να δημιουργήσει μια σταθερή και ευρεία βάση για τη διαβίου ψυχοσωματική ανάπτυξη, μάθηση και ευεξία. Η «φροντίδα» περιλαμβάνει την υγεία, τη διατροφή και την υγιεινή σε ένα ζεστό, ασφαλές και καλαίσθητο περιβάλλον και η «εκπαίδευση» περιλαμβάνει τη μαθησιακή διέγερση, την κοινωνικοποίηση, την καθοδήγηση, τη συμμετοχή και τις αναπτυξιακές δραστηριότητες.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω σκοποί, πολλοί πρωτοπόροι παιδαγωγοί έχουν επινοήσει και προτείνει τις δικές τους μεθόδους διαπαιδαγώγησης της πρώιμης παιδικής ηλικίας. Η διαφορετικότητα των προτεινόμενων μεθόδων είναι αποτέλεσμα της ιδιαίτερης πολιτισμικής ταυτότητας και της διαφορετικής ιεράρχησης των αξιών του κάθε δημιουργού μιας μεθόδου. Είναι γεγονός ότι στην ECCE έχουμε πολύ μεγαλύτερη ποικιλότητα προτάσεων (Montessori, Reggio, Waldorf, Froebel, Steiner, High/Scope κ. ά.) απ' ό,τι στις άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες, όπου υπάρχει μια τυποποίηση. Ακόμη, παρά τις αγαθές προθέσεις των δημιουργών τους, η εφαρμογή κάθε προτεινόμενης μεθόδου, τουλάχιστον στην αρχή της, εγκυμονεί τον κίνδυνο να θεωρηθεί ότι χρησιμοποιεί τα νήπια ως «πειραματόζωα». Έτσι ένα ουσιαστικό ερώτημα που θέτω είναι το ακόλουθο:

Μήπως, τελικά, είναι αναγκαίο να καταλήξουμε σε ένα πιο τυποποιημένο παιδαγωγικό σύστημα ECCE, το οποίο να συγκεντρώνει με ισορροπία τα πλεονεκτήματα όλων των ως τώρα διαφορετικών μεταξύ τους προτάσεων;

Βιβλιογραφία

- Borman G, Hewes G, Overman L, Brown S.(2003). Comprehensive school reform and achievement: A meta-analysis. *Review of Educational Research*. 73, 125–230.
- Cadwell,LouiseB. (1997).*BringingReggioEmiliaHome:AnInnovativeApproachtoEarly*. Teachers College Press
- Cadwell, Louise B. (2002). *Bringing Learning to Life: A Reggio Approach to Early Childhood Education*. TeachersCollegePress.
- Dolci, Malaguzzi, Spaggiari, Sturloni, Vecchi, Baldini. Everything has a shadow, exceptants. ReggioChildren1999
- Edwards, G., Gandini, L. & Forman, G. (1998). The hundred languages of children: The Reggio EmiliaApproach –AdvancedReflections.Westport,CT: AblexPublishingCorp.
- Filippini,Giudici,Vecchi.Dialogueswithplaces.ReggioChildren2008
- Fraser and Gestwicki, "Authentic Childhood: Exploring Reggio Emilia in the Classroom" (2000)Gandini,L.,Etheredge,S&Hill,L.(2008).InsightsandinspirationsfromReggio Emilia
- Dohrmann KR,Nishida TK,Gartner A,LipskyDK,GrimmKJ(2007). “High schooloutcomes forstudents previouslyinapublic Montessoriprogram”, *Journal of Research in ChildhoodEducation*22/2,pp.205-217
- Grazzini,Camillo(Jan–Feb1988).“TheFourPlanesofDevelopment:Aconstructive andconventionalprogram,“*JournalofSchoolPsychology*”,50/3,pp.379-401
- Lillard,A.S.(2012)Preschoolchildren’sdevelopmentinclassicMontessori.
- Lopata, Christopher;Wallace,NancyV;Finn,Kristin V(2005). “ComparisonofAcademicAchievementBetweenMontessoriandTraditionalEducation
- Malaguzzi, Castagnetti, Rubizzi, Vecchi. A journey into the rights of children. Reggio Children 1995Scheinfeld, D., Haigh, K., & Scheinfeld, S. (2008). We are all explorers: Learning and teaching with Reggioprinciplesinurbansettings.NewYork:TeachersCollegePress.
- Montessori,Maria(1967).TheAbsorbentMind.New York:Delta.ISBN0-440-55056-4.Montessori,Maria(1969).“TheFourPlanesofDevelopment”.AMICommunications(2/3))
- Stories of Teachers and Children from North America. Worcester, MA: Davis
- Wurm, J. "Working in the Reggio Way: A Beginner's guide for American Teachers." St. Paul, MN: RedleafPress,2005.)
- EarlyChildhoodPrograms,*JournalofResearchinChildhoodEducation*20/1,pp.5-13
- Publications.www.dodgenaturecenter.org,www.montessorirocks.org,www.publicschoolreview.com